

Õiguskantsler

Elmar Vaher
peadirektor
Politsei- ja Piirivalveamet
ppa@politsei.ee

Teie nr

Meie 06.03.2019 nr 7-4/190272/1901207

Eesti kodakondsuse kaotamine ning isikut tõendavate dokumentide väljastamine

Austatud Elmar Vaher

Õiguskantsleri poole pöördus [ ], kes palus hinnangut, kas Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) toimis õiguspäraselt, kui algatas tema suhtes kodakondsuse kaotanuks lugemise menetluse, ning kas see menetlus on seni olnud õiguspärane.

Kõnealusel juhul tuleb selgitada välja, kas avaldaja on sünnijärgne Eesti kodanik. PPA ei ole järginud haldusmenetluse põhimõtteid (uurimispõhimõte ja selgitamiskohustus) ning on andnud avaldajale eksitavaid selgitusi. Kuna avaldaja on Eesti kodanik, oleks PPA pidanud talle dokumendid välja andma hiljemalt 30 päeva jooksul alates taotluse esitamisest.

Haldusmenetluse põhimõtete järgimine

1. Kõnealusel juhul on avaldaja määratletud Eesti kodanikuna abiellumise kaudu, kuid vajab täpsustamist, kas ta võib olla sünnijärgne Eesti kodanik. Kahjuks ei ole PPA menetluse käigus pööranud tähelepanu sellele, et avaldaja kodakondsust ei ole põhjalikult uuritud.

2. Avaldaja taotles 1993. aastal Eesti kodaniku isikut tõendavaid dokumente, pidades end sünnijärgseks Eesti kodanikuks. Avaldaja taotlusele ei olnud lisatud sünnijärgset kodakondsust tõendavaid dokumente. PPA selgituste kohaselt ei jõutud pärast Eesti Vabariigi taasiseseisvumist kõiki inimeste kodakondsusega seotud asjaolusid kontrollida, vaid inimene määratleti kodanikuna enamasti tema enda esitatud andmete põhjal. Haldusorgan kontrollis üldjuhul alles hiljem dokumentide uuendamise käigus kodakondsuse omandamise alust. PPA selgituste kohaselt ei küsita inimeselt lisadokumente, kui registris on olemas andmed tema kodakondsuse omandamise aluse (nt abiellumise) kohta. Seetõttu määratleti avaldaja Eesti kodanikuna abiellumise kaudu. Avaldajat sellest ei teavitatud.

3. Teadaolevalt kontrollib PPA dokumentide uuendamise käigus seda, kas sünnijärgse kodanikuna määratletud inimesed on ikka omandanud kodakondsuse sünniga. Samas ei kontrollita seda, kas naturalisatsiooni korras kodakondsuse saanud inimene võib olla sünnijärgne kodanik, sest PPA selgituste kohaselt on see töö liiga ressursimahukas. Selline eristamine ei ole põhjendatud. Sünnijärgne kodakondsus on põhiõigus. Pärast Eesti Vabariigi taasiseseisvumist võidi naturalisatsiooni korras kodakondsuse omandanuks lugened ekslikult neid inimesi, kellel on sünnijärgne kodakondsus. Selle asjaolu kontrollimist ei saa kuidagi pidada väheoluliseks ega

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

ressursimahukamaks kui selle kontrollimist, kas sünnijärgse kodanikuna määratletud inimene võis kodakondsuse omandada ekslikult.

4. Seega peab PPA uurimispõhimõttest lähtudes kontrollima, kas Eesti Vabariigi taasiseseisvumise järgsel ajal naturalisatsiooni korras kodakondsuse omandanud inimene võib olla sünnijärgne kodanik ([haldusmenetluse seaduse](#) (HMS) § 6).

5. Kõnealusel juhul ei ole haldusorgan avaldajat varem teavitanud sellest, et tema sünnijärgne kodakondsus pole tõendatud ning et ta on saanud kodakondsuse naturalisatsiooni korras. Seetõttu ei olnud tal varem võimalik esitada kodakondsuse omandamise aluse muutmise kohta vastuväiteid ning ta ei olnud teadlik vajadusest otsida kodakondsuse kohta tõendeid.

6. Avaldaja kodakondsust puudutavatest dokumentidest ei piisa väitmaks, et ta ei saa olla sünnijärgne Eesti kodanik. Tema perekonna kodakondsuse kohta on kogutud väga vähe andmeid. On teada, et tema vanemad taotlesid Eesti kodakondsust naturalisatsiooni korras. Seni on aga välja selgitamata, kas tema vanavanemad võisid olla Eesti kodanikud. Põhjendamatu on lugeda avaldaja Eesti kodakondsuse kaotanuks, enne kui tema sünnijärgse kodakondsuse võimalust ei ole üldse kontrollitud. PPA peab andma avaldajale vajalike päringute tegemiseks piisavalt aega.

7. Haldusorganil on selgitamiskohustus (HMS § 36). Kui inimese esitatud andmed on ebapiisavad, peab PPA talle selgitama, missugused õiguslikud asjaolud kodakondsuse määratlemist puudutavad, mis asjaolud vajavad tõendamist ning kuhu on võimalik tõendite saamiseks pöörduda.

8. Õiguspäraseks ei saa pidada ka seda, et PPA teatas avaldajale kodakondsuse kaotamise kuupäeva juba menetluse algatamise kohta saadetud teavituskirjas. See oli eksitav, sest sama tähtaja jooksul oli avaldajal õigus esitada oma arvamus ja vastuväited (HMS § 40). Haldusorgan peab inimese vastuväidetele sisuliselt vastama. Muidu ei saa inimene kujundada seisukohta, kas temalt võib Eesti kodakondsuse säilitamiseks nõuda teisest kodakondsusest loobumist. Ühtlasi peab haldusorgan andma inimesele aega teha elukorralduslikke muudatusi, mis kaasnevad Eesti või muu riigi kodakondsusest loobumisega.

9. PPA võib teatada kuupäeva, mille järel loetakse inimene Eesti kodakondsuse kaotanuks, alles pärast seda, kui inimene on saanud kaaluda kõiki asjaolusid ja PPA on andnud esitatud vastuväidetele õigusliku hinnangu. Kui inimene seejärel ei teavita PPA-d sellest, et ta asub teisest kodakondsusest loobuma, võib ta lugeda Eesti kodakondsuse kaotanuks.

Isikut tõendavate dokumentide väljastamine

10. Kodakondsuse kaotamise menetluse algatamine ei anna alust pikendada isikut tõendavate dokumentide väljaandmise tähtaega.

11. Siseministri [määrus](#) sätestab, et PPA peab isikut tõendava dokumendi välja andma või sellest keelduma hiljemalt 30 päeva jooksul alates päevast, mil taotlus menetlusse võeti või taotluses esinenud puudused kõrvaldati (§ 34 lg 1). Seda tähtaega võib pikendada, kui isikut tõendava dokumendi väljaandmise seadusliku aluse olemasolu või taotleja isikusamasuse kontrollimine võtab aega kauem, kui on taotluse läbivaatamiseks ettenähtud tähtaeg (määruse § 35 lg 1).

12. Kõnealusel juhul pole kahtlust ei avaldaja isikusamasuses ega selles, et tal on Eesti kodakondsus. Teise kodakondsuse vastuvõtmisel ei kao Eesti kodakondsus automaatselt, vaid alles pärast vastava haldusakti andmist. Seega pidi PPA isikutunnistuse väljastama hiljemalt

30 päeva jooksul. PPA peab inimest teavitama, et kui ta loetakse kodakondsuse kaotanuks, tunnistatakse tema dokumendid kehtetuks. Dokumentide väljaandmisega aga ei või viivitada, sest inimene vajab neid oma isiku tõendamiseks või isikutunnistuse lisafunktsioonide kasutamiseks. Näiteks kui avaldaja isikutunnistus kehtib, kuid sertifikaadid on kehtetud, ei saa ta isikutunnistust elektrooniliselt kasutada.

13. Palun anda avaldajale uus isikutunnistus edasise viivituseeta. PPA-l on ka kohustus uurida, kas avaldaja võib olla sünnijärgne kodanik.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristiina Albi 693 8412
Kristiina.Albi@oiguskantsler.ee